

świat i rządzi nim swoją mocą, nie boi się nikogo, do tego stopnia, że zwycięża przy pomocy bezbronnych dzieci. On jest także zabezpieczającym stwórcy i opiekunem człowieka, któremu powierza władzę nad światem, napełniwszy go wcześniej czią.

Scenerię psalmu stanowi urokliwy obraz rozgwieżdzonej nocy. W obecności stworzenia rodzi się odwieczne pytanie. Czym jest człowiek w nieskończoności? Odpowiedzi mnożą się kaskadowo: można przeczytać *Nieskończoność* Leopardiego (zob. poniżej), albo przypomnieć zdanie Kanta: „Dwie rzeczy nie przestają mnie zadziwiać: rozgwieżdzone niebo nad moją głową i prawo moralne we mnie” lub też przywołać myśl Pascala: „Odwieczna cisza tych gwiazdnych przestrzeni napała mnie strachem”.

Przestrach jest naprawdę pierwszą reakcją człowieka, który jest *enosh / ben adam*, czyli prochem, niczym. On czuje swoją nędzę i słabość. Pascal powiedział: „Człowiek jest tylko trzcina najsłabszą w przyrodzie, ale to trzcina myśląca”¹⁶ i w ten sposób wyzwolił człowieka z małości nawiązując do godności, która tkwi w jego inteligencji. Moglibyśmy wykonać następny krok za pomocą innej myśli tego autora: „Wszystkie ciała i wszystkie duchy razem wzięte i wszystkie ich twory nie są warte najmniejszego poruszenia miłości”. W ten sposób człowiek pozostaje zagadką, mieszaniną ubóstwa i bogactwa, niczego i wszystkiego: „Człowiek jest dokładnie tym wielkim pytaniem, które podnosi się na płaskim horyzoncie ziemi; tą krzywą, która nieustannie powraca do swojego kształtu, pytając; człowiek jest jedynym zwierzęciem, które się zna i wie o sobie”¹⁷. Psalmista podążył inną dro-

¹⁶ B. Pascal, *Myśli*, n. 264.

¹⁷ L. Alonso Schökel, *I Salmi*, I, Borla, Roma 1993, s. 242.

gą: doskonałość człowieka osiąga swój najwyższy punkt wtedy, gdy staje się on przedmiotem boskiej uwagi. Boże „pamiętanie” i „zajmowanie się”¹⁸ wyraża Jego uczestnictwo, gwarancję Jego obecności, która pomaga i uszlachetnia.

Czym jest Bóg? Potężnym stwórcą świata, który osobiście interesuje się człowiekiem. Czym jest człowiek? Stworzeniem ukochanym przez Boga, któremu została powierzona odpowiedzialność za stworzenie. Troskę Boga, który wyznacza człowiekowi uprzywilejowane miejsce na drabinie stworzeń, koronuje go, daje mu przywództwo, czyni odpowiedzialnym za niebo, morze i ziemię, precyzują cztery czasowniki. Jednak człowiek nie zyskał władzy dzięki swoim zdolnościom; nie jest też ona wynikiem zwycięstwa odniesionego nad Bogiem, jak sugerował grecki mit o Prometeuszu. Jest to władza podarowana przez Boga, który powierzył kruchym ręką człowieka cały świat stworzeń, by zachował ich harmonię i piękno, by ich używał, ale nie nadużywał, by odsłaniał ich tajemnice i rozwijał ich możliwości.

A co ma robić człowiek? Służyć i podziwiać, chwalić i kontemplować. Kontemplacja i pochwała uchronią człowieka przed arogancją, próbami zajęcia miejsca należnego Bogu, przypominając mu, że tylko Bóg, jedyny Pan, gwarantuje i jest fundamentem jego wielkości. Biorąc pod uwagę te ograniczenia, to służba i podziw podnoszą wartość i czynią drogocenną władzę człowieka nad stworzeniem, bez wyznaczania granic, co sugeruje wydźwięk przysłowka „wszystko”. Przeciwnie do zachodniej obojętności w stosunku do środowiska, biblijny człowiek czuje się odpowiedzialny za otaczającą go naturę i pracuje dla ekologii; jest tak

¹⁸ W hebrajskim znajdziemy czasownik „odwiedzać”.

samo odległy zarówno od ateistycznego naturalizmu, jak i sakralnego panteizmu o charakterze indyjskim.

22 maja 1969 roku amerykańscy astronauta, Stafford i Cernan, zbliżając się do Księżyca na odległość 15 kilometrów, przekazywali na Ziemię przesłanie Psalmu 8. Kilka tygodni później, dokładnie 19 lipca, Paweł VI powierzał Armstrongowi i Arwinowi tekst tego samego psalmu, aby go zawieźli księżycowym piaskom i milczącym gwiazdowym przestrzeniom, opatrując go takim orędziem: „Człowiek [...], który dokonuje tego przedsięwzięcia wydaje nam się olbrzymem. Widzimy, że jest boski, nie sam w sobie, lecz w swoim początku i przeznaczeniu. Oddajemy zatem cześć człowiekowi, jego godności, duchowi i życiu”¹⁹.

Psalm sięga szczytu teologicznej wymowy, jeśli jest czytany w świetle osoby Chrystusa. Przypomina o tym papież Jan Paweł II w jednej ze swoich katechez: „W tym chrystologicznym świetle Psalm 8 objawia całą moc swego przesłania i nadziei, zachęcając nas do panowania nad stworzeniem nie w duchu dominacji, lecz miłości.”²⁰ Dlatego w Nowym Testamencie jest kilkakrotnie cytowany: Mt 21,16; 1Kor 15,25-27; Ef 1,22; Hbr 2,6-10. Tyłko w Chrystusie człowiek osiąga swoją prawdziwą apoteozę²¹, gdy udaje mu się wszystko złożyć pod Jego stopami, łącznie ze śmiercią. Chrystus, nowy Adam, doprowadza do wypełnienia zamysłu, któ-

¹⁹ *Insegnamenti* VII (1969), s. 493-494. Fragment przytoczony przez Jana Pawła II w śródowej katechezie z 26 czerwca 2002 roku przy okazji rozważania Psalmu 8; cytat zaczerpnięty z paragrafu 1. Ten sam psalm będzie przedmiotem rozważań śródowej katechez z 24 września 2003.

²⁰ Katecheza śródowa z 26 czerwca 2002 roku, paragraf 4.

²¹ Por. *Gaudium et spes*, n. 22.

rego pierwszy Adam nie potrafił zrealizować. Rodzi się nowa ludzkość.

W kontekście Psalmu 8 przeczytajmy sugestywny obraz zawarty w wierszu Giacomo Leopardiego pt.: *Nieskończoność*:

Zawszem ja lubił to wzgórze samotne
I tę zagrodę, którą wzrok spotyka,
Gdy patrzę w ciszy na chmury przelotne.
Dumam w milczeniu, myśl sięga wciąż dalej.
I w sercu moim przepaść się odmyka –
W niej nieprzerwany pokój i milczenie.
Coraz większymi zdają się przestrzenie
I zadrży serce... A gdy wiatr się żali,
Żalobną pieśnią wśród liści i wrzosów,
Muzyka ciszy i tych dziwnych głosów
Zlewa się w jedno. Łączą się przede mną
Mary obecnych chwil z wiecznością ciemną...
Giną myśli me, w bezmiar się unoszą
I tonę w morzu bezkresnym z rozkoszą.²²

²² Giacomo Leopardi, włoski poeta, urodził się w Recanati w 1798 roku, zmarł w Neapolu w roku 1837. (tłum. Tomasz Zawadyński, w: *Antologia przekładów poezji włoskiej od w. XVI do końca XIX stulecia*, pod red. M. Gurgul, J. Miszalskiej, Collegium Colombineum Kraków 2006, s. 174).

Psalm na wszystkie okazje

Już w IV wieku św. Atanazy (295-373) pisał do Marcelina list na temat psalmów, stwierdzając, że możemy w nich odnaleźć nasze uczucia i wartości: „Ta księga zawiera pisma i modeluje odczucia każdej duszy – jej przeobrażenia, zmiany – w taki sposób, że jeśli ktoś chce dzięki nim uchwycić i zrozumieć (jakby spoglądając na obraz) to, kim jest, by się do nich dostosować, znajdzie tam wszystko zapisane” (*List do Marcelina o interpretacji Psalmów*, Vox Patrum 18 (1990), s. 303-332).

Nierzadko słyszy się głosy, że trudno się modlić albo brakuje do tego materiału. Oto prosty, podręczny spis, który będzie pomocny w wielu momentach. Praktycznie wszystkie życiowe sytuacje znajdują odzwierciedlenie w bogatym świecie psalmów.

Podczas kontemplowania natury: 8; 104; 147; 148

Aby podziękować: 18; 30; 65; 66; 85; 92; 96; 100; 103; 111; 117; 136; 138; 148; 150

Kiedy się radujesz: 8; 33; 92; 98; 100; 126; 145; 150

Kiedy chcesz się pomodlić: 5; 7; 21; 23; 26; 43; 63; 89; 95

Jeśli czujesz, że ci przebaczone: 32; 36; 6-13; 66; 103; 116

Kiedy szukasz spokoju: 1; 4; 34; 46; 85; 131

Zanim wyruszysz w podróż: 107; 23-31; 121

Jeśli potrzebujesz odwagi: 125; 139; 144; 146

W chorobie: 6; 32; 38; 39; 40; 41; 102

W obliczu pokusy: 22; 39; 46; 49; 56; 62; 73; 131; 141

Jeśli się boisz albo jesteś niezdecydowany: 31; 86; 91; 107; 121; 125

Jeśli jesteś niestały: 34

Jeśli jesteś zniechęcony: 91

Jeśli czujesz się samotny: 23; 71

W obliczu niebezpieczeństw: 20; 70; 91

Kiedy Bóg wydaje ci się daleki: 60; 139

Jeśli jesteś przygnębiony: 13; 23; 31; 41; 42; 43

Jeśli masz wątpliwości: 109

Jeśli czujesz się gnębiony: 22; 23; 43; 46; 56; 64

Jeśli jesteś smutny: 25; 34; 40; 42; 43; 46; 52; 123

Jeśli cierpisz: 17; 31; 32; 34; 35; 38; 39; 77; 80

Jeśli jesteś zmęczony: 4; 27; 28; 55; 56; 61; 90; 91

Jeśli czujesz się opuszczony: 27; 35

Jeśli zgrzeszyłeś: 32; 51; 106; 130

Jeśli niesłusznie oskarżyłeś: 3; 26; 55

Okruchy nadziei: 31,22-25; 37,3-9; 62,6-9; 71,5-9;
80,15-20

Odłamki przyjaźni: 16,1-2.11; 20,2-3.8; 73,23-24; 133,1;
139,8-10

Znaki boskiej opatrności: 33,12-15.18-19; 46,3-4.10-12;
68,20-21; 91,1-6.14-16; 104,13-15.27-28

Dla zakochanych w Bogu: 16,1-2.5-6; 25,6-11; 27,4;
65,3-4; 84,2-4; 139,13-18